נאכ'ן שטורעם

פון הרב אשר זילבערשטיין

— 3 —

מען קאן דא ניט פארזעען דעם פאקט אז דאס אידישע פאלק האט א ציטער געטאן, עפעס ווי מען וואלט א שמאך געטאן אין שווארצאפל פון זיין אויג, אדער אנגערירט דעם לעבנס־נערוו פון זיין ארגאניזם, — דער גרויל איז דורכגעגאנגען דאס נאנצע פאלק און אין דער פארקערטער זייט האט דער ווייסער פאפיר אויפגערודערט דאס פאלק שונקט ווי די באלפור דעקלעראציע אין איר צייט. — וואס איז דא? האט דאס פאלק צוריק באקומען זיין עמפינדלאכ־קייט זיך אפרופן אויף א באליידיקונג קאנן אים? איז דען ניט דאס פאלק אויסגעשטודירט אויף אראפצו־שליינען באליידיקונגען אפילו אזעלכע וואס זיינען באנלייט מיט בלוט? — און מער פון אלעמען וואונדערט זיך פאסאיידל מיט זיין גלייכן. עס קוקט ביי זיי אויס דער זעלבער וואונדער ווי וועגן בלעמ'ס אייזל האט פלוצלונג אנגעהויבן פראטעסטירן אנטקעגן די שטעקנס וואס ער האט אריינגעבאפט, צו וועקבע ער איז דאכט זיך בארופן געווארן און גע־בוירן געווארן . . .

דער ציוניזם וואס איז געקומען וועקן דאס פאלק פון זיין לעטארגישן שלאף, האט צום אלעם ערשטן גענומען וועקן די געפילן פון פאלק. אן וועלכע א פאלק איז קיין פאלק ניט אן אויב דער ציר־ניזם האט אנך ניט געהאט די מעגלאכ־קייט אומקערן דעם פאלק זיין זעלבסט־ווירדע. זיין בבוד און זיין שטאלץ, האט ער אים וויינישקסטנס צוריקגעגעבן דעם וועלן דערצו. ער האט אין אים אויפגע־וועקט דעם וויל צו כבוד, דעם וויל צו לעבן אין דעם וויל צו זיין א פאלק.

דער ציוניזם האט אויסגעשטערקט א האנט און ער האט געעפנט די טיר פון תשובה צו אלע אסימילירטע, אין ער האט אויסגערופן א מלחמה פון לעבן און טויט קעגן די אסימילאטארן און אסימי־לאציע אין אלע אירע עקלדיקע און מיל־דע פארמען.

דער ציוניזם האט געלערנט דאס פאלק, אז כבוד הייסט ניט האבן א אידן א "שר" א "חשוב" א "קרוב למלכות" וואס בויגט זיך אין צענען פאר יענעמס שטאלץ, נאר אז כבוד הייסט: האבן רעס־פעקט פאר זיך אליין. זיך בויגן אין צענען פאר דער איינענער פארגאנגענע־הייט, פאר דער איינענע בבורים, פאר די איינענע נביאים, פאר דער איינענער קולטור, פיינט האבן דעם גלות מיט זיינע עקלהאפטע און שיינע זייטן, שטרעבן צו פרייהייט, וועלן מאכט און באגערן א לאנד.

דער ציוניזם האט דורכגעפירט די שווערסטע ארבעט; געמאכט דאס פאלק אנערקענען זיך אליין, דאס ווייטערקיג איז שוין ניט שווער געווען. די אנער־קענונג פון דער וועלט וועט שוין קר־מען אויף אזא אדער אן אנדער אופן, דורך אזא אדער אן אנדער סיבה. און דו באלפור דעקלעראציע האט געמוזט, ווי א פועל יוצא פון ציוניזם, קומען. — האט געארבעט א צוגערייט פאלק וואס האט באגעגנט די באלפור דעקלעראציע ווי א זאך וואס האט געמוזט קומען און דאס פאלק האט באקומען זיין תיקון, זיין שלימות, זיין כבוד, זיין שטאלץ און זיין זעלבסט־רעספעקט. און פאסיפלד מיינט אז מיר האבן דא גארנישט ניט מע־נעווארן, "מיקיטע האט קיין געלט ניט געהאט און וועט ווייטער ניט האבן". די זאך איז געקומען צו זיי אונטערוווא־טעט. זיי האבן זיך מסילא ניט פארגעשטעלט און — וואס האבן דערפון? ניט איז נישט!

גאנץ אנדערש קוקט אבער הארויף דאס פאלק — דאס פאלק האט א ציטער געטאן. מען האט ביי אים צוגענומען זיין לאנד, וואס איז במילא זיין כבוד און זיין שטאלץ.

מערדערעס פון דער וועלט! אויף וואס האט איר דאס געטאן? אויף וואס האט איר גענומען און גענומען צוריק? האט איר ניט קיין געפילס קיין גענוג פארגעגינג אין שלאגן א לינדריקן, און אייך האט זיך בעסער געווארן שלאגן א שטייגנדריקן? איר האט אונז אויפגעהויבן בכדי דער פאל זאל זיין א גרעסערער? מיר האבן דא ניט צוטאן מיט דער נאנצער וועלט־כע האט דעם מאנדאט אונטערגעשריבן!

ניינצן הונדערט יאר אז זיי זינדיקן קענען אונז, גיסן אונזער בלוט און געבן אונז קיין רו ניט. אבער זיי פלעגן שטענ־דיק זינדיקן איינציקווייז, ניט מיט אמאל, — מען האט אונז אין איין לאנד ארויס־געטריבן, האט אונז אן אנדער לאנד אריינ־גענומען. איין לאנד האט אונז געשלאגן און דאס אנדערע לאנד האט אונז גע־טרייסט. איין לאנד האט אונז דערנידער־ריקט און דאס אנדערע לאנד האט אונז אויפגעהויבן — ווען אין פראנקרייך און אין דייטשלאנד האט אידיש בלוט גע־האט א ווערט ווי וואסער, דאס ארזן געלעבט אין שפאניע גליקלאך און פארר־נומען די גרעסטע שטעלעס אין לאנד. און ווען שפאניע האט אונז ארויסגע־טריבן, האט אונז דייטשלאנד און פוילן אריינגעלאזט, און א. וו.

די וועלט פון דער אונז געווען פול מיט וואולקאנעס, אבער יעדער וואולקאן האט זיך זיין צייט פון שפייען פייער, און ווען איינער האט זיך פאר אונז צע־שפילט אין דער אנדערער געווען שטיל און נאסט פריינטלאך און פרוכטבאר.

יסוד ניט פאסיפלד ארויס א ווייסן פאס־פיר, פופצן חדשים נאך דער שחיטה אבער דאס איז א דירעקטער ענטפער אויף דעם פאגראם, וועלכעס מיינט אזוי צו זאגן:

— אין אוגוסט 1929, האבן די אראב־בער נעמאכט א פאגראם אויף אידן, וועלכער האט אויפגעטרייסלט די נאנ־צע אידישע וועלט, און אין א געוויסער מאס אויף די גויאישע, וועלכע האבן געשטעמפלט די אראבער ווי האקנקעפ, באשיבוזיקעס און האבן אין א געוויסער מאס שולדיק געמאכט אויף אונז ענג־לענדער הלמאי מיר האבן דאס דערלאזט, בכן גיבן מיר ארויס דעם דאזיקן ווייסן פאפיר, די וועלט זאל וויסן, אז ניט מיר און ניט די אראבער זיינען דא שולדיק. שולדיק אין דעם פאגראם, ווי אין אלע צרות, זיינען דא די אידן; מיט זייער אימיגראציע מאכן זיי אין לאנד און אר־בעסטלאזיקייט ביי די אראבער און מיט זייער אויסקויפן די ערד ברייננען זיי א לאנדלאזיקייט צו די אראבער. אויב עס אין דא ארבעט גיבן די אידן דאס אוועק צו אידן, די אידן האבן געלט, זיי זיינען געלערנט און דער אראבער האט אויסגעבראכן זיין פאלקס צארן און מיר האבן גארניט געקאנט העלפן און מיר קאנען אויך גארניט גאראנטירן פאר ווייר־טער. די איינציקע עצה אין נאר, נישט קיין אימיגראציע און נישט קיין קאלאנ־ניזאציע, וועלן די אראבער ניט זיין צע־רייצט (אראפנעמען די קאפ וועט אויפ־הערן דער קאפווייטיק) און מען זאל פון איצט אנהויבן טראכטן וועגן די אראב־בער. יעדער אראבער זאל זיך האבן זייר־נע 135 דונאם ערד און עס וואלט ניט געווען קיין עולה, אידן זאלן זיי געבן געלט אויף באארבעטן די ערד און דאן וועטאער זעען צו די אראבער וועלן טשעפען אידן!

פאבעראנאסצעוו! סטאליפין!

(ווייטערעס קומט)

ווער עס וועט זיך אריינכאפן . . .

יא, אזוי שמועסט מען איצט אין ווייני־פעג, אז ווער עס וועט זיך אריינכאפן פריי־טאג דעם 19טן דעצ., אין פלעיהאוז, וועט האבן אן אמת'ן פארגעניגן, ווייל דאן וועט דורכגעפירט ווערן דער שוין אנאסירטער "מוזיקאלישער קונסט אוונט" אין וועלכן ס'באטייליקן זיך קינסטלער מיט נעמען. אן אינסטרומענטאלע טריא וועט שפילן קאמפאזיציעס פון די באריימטע מייסטער, שובערט, בעטהאווען, באך און אנדערע; סטיליזירטע טענץ, וועלכע מאכן א וואונ־דערלאכן איינדרוק וויינדיק, וואס מ'קאן אלץ באווייזן און אויסדריקן מיט בלויזער באוועגונג. פון א באזונדערן ווערט איז דער טאנץ "א חסיד" דורך וועלכן ס'ווערט פאר'ן צוקוקער קלאר, אז די פשוט'סטע באוועגונגען געטאן מיט איבערלעבונג און געפיל זיינען קונסט. מ'דארף זיי נאר קאנ־נען אויפכאפן און ווי נעהערעק אויסדריקן.

נאר באזונדערס איז צו דערוואהרן פון די געזאנג נומערן, וועלכע עס וועט זיינען די אפערעטיק סאפראנא פאשע אייבל אקאמפאנירט פון קלאראַ פערלמאן.

אין געזאנג פראגראם נייען אריין קלא־סישע און פאלקס לידער אין אידיש, ענג־ליש, רוסיש און איטאליענישׁ. יערן ליד מיט זיין כאראקטער און אויסדרוק. אזא קינסטלעריש רייכן מאטעריאל אין איין אוונט. איז זעלטן צו קאנען קאמבינירן. דערפאר זאגן מביינים, אז דער עס וועט זיך הייטנט (פרייטאג), דעם 19טן דעצעמבער, אריינכאפן אין פלעיהאוז טעאטער, וועט נישט נאר הנאה האבן, נאר וועט אויך האבן וואס צו דערציילן און איבערגעבן די פריינט, וואס ווען זיך נישט אריינכאפן — ס'זאל זיך אזוי ניט טרעפן, ווי עס טרעפט זיך . . . — בקיצור, אז איר ווילט פאלגן אן עצה, און א גוטע דעם מאל, דאן כאפט זיך יא אריין אין פלעיהאוז אין פארן אריינכאפן זיך, האט אין זינען א בילעט טען קאן עס מען נאר באקומען בלויז טעלע־פאנירנדיק 54.192. אז האט אויך זינען, אז די בילעטן זיינען צו זייער פאפולערע פרייזן און — אזן כאפט זיך טאקע יא אריין.

דיסקו.

שפאסיקע מעשה'לאך און וויצן וואס מען דערציילט וועגן באראן ראטשילד אין א"י

צו דעם 85טן געבורטסטאג פון באראן עדמאנד ראטשילד **פון ש. ערנסט**

— 1 —

א משה'לע מיט א משוחה פון ארץ-ישראל, וואס האט געהאט "לאנגע" הענט

ר' נפתלי חנה'לעס, א באקאנטער משו־לח און שנאדער פון ארץ־ישראל, פלעגט ער זיך אויפפירן מעשה גוטער־איד, געפראוועט טיש און גענומען פר־יונות".

באראן עדמונד ראטשילד האט געהערט פון דעם דאזיקן "וואונדער ראבי" פון ארץ־ישראל און ער האט אים פארבעטן צו זיך אויף א מאלצייט.

ביים מאלצייט האט מען גענעבן עסן פון כל טוב. נאכ'ן עסן האט מען דער־לאנגט א פאר פלעשלאך זייער גוטן ווייסן וויין.

נראה האט אימיצער אוועקגערופן דעם באראן מיט זיין פריי, און ר' נפתלי חנה'לעס, וואס האט נאך אויף זיין לעבן קיינמאל אזא וויין נישט געטרונ־קען, איז דער וויין זייער געפעלן גע־ווארן. ער האט לאנג נישט געטראכט און בגניבה אריינגעשטעקט א פלעשל וויין צו זיך אין קעשענע.

בעת דער באראן איז צוריקגעקומען פונ'ם געשפרעך, האט ער גלייך באר־מערקט, אז עס פעלן אויפ'ן טיש איין פלעשל וויין. ער האט באקוקט גוט דעם "וואונדערבארן ראבי" און ער זעט, אז פון קעשענע שטעקט אים ארויס א שטי־קעל פלעשל.

— זאגט נאר, זייט אזוי גוט — ווענ־דיקן משוח — וואס האט איר דארטן אין'ם פלעשל, וואס שטעקט אייך ארויס פון דער קעשענע?

— ווייס איך, קאלטע וואסער פון ארץ־ישראל — ענטפערט דער משוח.

— אנו, גיט מיר צו פארזוכן, וואס פאר א טעם עס האט ארץ־ישראל וואר־סער.

דער משוח האט שוין קיין ברירה ניט געהאט און ער האט אריינגענאמען אביסל פון פלאש אין גלאז אריין. דער באראן האט פארזוכט דאס "וואסער" און ער האט ניט וועלנדיק פארשטעמען דעם גאסט, האט ער געזאגט:

"אך וואס פאר א געבענטשט לאנד עס איז אייער פאלעסטינע. אין פסוק שטייט: "ארץ זבת חלב ודבש". עס האט דאך נאר איינגטלאך געדארפט שטיין "ארץ זבת יין", איך זע דאך, אז אפילו דאס וואסער פון דארטן האט א טעם פון זיסן וויין . . .

* * *

— 2 —

באראן עדמונד ראטשילד האט באזונ־דערס ליב זכרון יעקב, וועלכע רופט זיך אויפ'ן נאמען פון זיין פאטער, ביי זיין צווייטער רייזע האט פאסירט פאלגנדער קוריאז:

איינמאל פרייטאג פרי האט עס באר־זוכט פתח־תקוה און ער האט זיך גע־איילט אויף שבת אפפאר'ן קיין זכרון־יעקב. אפפארנדיק איינציקע קליאמעטער, איז זיין קאוטש ארויס אין א זומפ. א שטאפעטס איז געקומען קיין פתח־תקוה רופן הילף. פיר יונגעלייט אויף גוטע פערד זיינען פייל אויס'ן בויגן און די קאוטש איז מיט גרויס מ'ארויס־געצויגן געווארן. דער באראן איז גע־שטאנען די נאנצע צייט און ער האט גע־שעפט נחת פון די פתח־תקוה'ער יונגע איידן. דאן האט ער פארלאנגט אז זיי זאלן מיט אים אומבארייטן מיטפארן, אין זכרון־יעקב האט זיי דעם באראנס

פארוואלטער איינגעקומען אין א פיין הויז ביי א פארמעגלאכן קאלאניסט. דער באראן איז איינגעשטאנען אין אר־מיניסטראציע הויז.

זיינען אבער די פיר יונגעלייט, ווי גע־ווייגלאך פתח־תקוה'ער געווען רעליגיעז, און אין זייער אכסניה האט זיי די באר־לעבאסטע געזאגט, אז זי קאן פאר זיי אפבראטן א הינדל אויף שבת.

שבת האבן די פיר בחורים באזוכט דעם באראן, עס איז געווען אנווזענט דער פארוואלטער. אויף ראטשילד'ס פראגע, צו זיי זיינען צופרידן מיט דער אכסניה, האבן זיי געענטפערט: "ג־י־ר־ן".

— פארוואס מיינט מייערע?

— מען וויל אונז געבן טרפות.

דער באראן איז אויפגעשפרונגען.

— טרפות אין מיין קאלאניע? . . .

אן א הוט איז ער גלייך געלאפן צו דער הויז, וואו די יונגע לייט זיינען איינגעשטאנען, איז אריין ווי א שטורם לעבאסטע:

— ביזטו א אידיש קינד צו א גויע? זאג "מודה אני"! זאג "שמע ישראל"! הא? דו קענסט נישט? זייער שלעכט, שלעכט . . .

פון הויז צו הויז האט מער ארויסגע־רופן די פרויען און ער האט זיי געהייסן זאגן "מודה אני" און "שמע ישראל". אבער אלע פרויען האבן זיך אזוי אי־ברגעשלאגן, און אפילו די פרומסטע דאונערערס, האבן אים נישט געקאנט צו־ליב טאן.

דער רעזולטאט איז געווען, אז אויף דער אסיפה האט ער צו די זכרונ'ער קא־לאניסטן גערעדט זייער שארפע ווער־טער . . .

* * *

— 3 —

ראטשיד'ל אין ארץ-ישראל אן . . . געלט.

באראן ראטשילד, דער גדיב הידור, וואס האט במשך פון די לעצטע פינף צענדליק יאר אויסגעגעבן פאר דער אי־דישער קאלאניזאציע אין ארץ־ישראל קרוב דריי מיליאן פונט, האט פאר פינף יאר, ווי באקאנט, געהאט א גרויסארטי־קע אויפנאמע אין תל־אביב, ביי דער געלעגענהייט האט דער אידישער נאציע־נאל פאנד איינגעארדנט דעם זעלבן טאג א נאמן־געלט־זאמלונג: עס זיינען פארקויפט געווארן שלייפלאך מיטן באר־אנ'ס בילד. מיט דער זאמלונג האבן זיך איבערהויפט אפגעגעבן די שול־קינדער. נו, מאכט זיך אזא מעשה:

נאך דעם גרויסארטיקן קבלת־פנים אין דער נייער תל־אביב'ער סינאגאגע, איז דער באראן אריינגעגאנגען פון דער שול אין דער באליייטונג פון בירגערמייסטער דיזענגאף, ווען ער האט געמאכט א באר־וועגונג אריינצושטיין אין זיין אוטאמ־מאביל, איז צוגעלאפן צו אים א קליין מייידעלע מיט א נאציאנאל פאנד פוש־קע און זי האט אים שנעל צוגעשפילעט צום לאץ א שלייפל מיט זיין איינ־בילד. ראטשילד איז נעווען זייער נערוי־ער, ער האט אריינגעשטעקט די האנט אין קעשענע, זוכט, שטעקט אריין אין דער אנדערער קעשענע, מאפט אין דער וועס־טעל קעשענע און אין פארטפעל — און וועגנדעם זיך דאן אביסל אין א פאר־לענגהייט צום בירגערמייסטער: "איך האב לאיידער ביי זיך קיין געלט ניט". . נאמיר'לאך איז דער דיזענגאף געווען אזוי פארייגלאך אין דער האט אויסגע־בארגט דעם "כותל מערבי" מיט אלע הייזער און פלעצער, וואס ארום אים. מיט פערציק יאר צוריק האט מען פארלאנגט דערפאר דריי פערטל מיליאן גאלד־פראנק און ראטשילד וואלט גא־טילאך די סומע געגעבן, נאר די טער־קייט רעגירונג האט די מראנטאציע נישט דערלאזט.

דערביבער זאגט מען אין ארץ־ישראל: "קיין חידוש ניט, וואס ראטשילד איז אזוי רייך, אז ער האט ביי זיך קיינמאל קיין געלט נישט, ניט ער נארנישט אויס".

"פון האמאלסט אז, שרייבט א פאלעס־טינער פעליטאניסט, האט קיינער פון מיינע באקאנטע קיין אימיג פון זיי ניט זיך. אז אין גיי מיט אימיצן פון זיי צוזאמען, מוז איך פאר אים אויסלייגן, איך האלט דערייבער, אז ראטשילד איז טאקע נערעכט. פון היינט אן און ווייי־טער וועל איך שוין מיט זיך קיין געלט נישט מיטנעמען".

* * *

אמאל האט באראן ראטשילד באקר־מען א בריוו פון א צפת'ער אידן בזה הלשון:

"הער ראטשילד, אויב איר ווילט ניט שטארבן, טא שיקט מיר צו הונדערט פראנק, וועל איך אייך שרייבן א מיסל, וואס איר זאלט טאן".

ראטשילד איז נעווען א קנאפער מא־מין אין דעם צפת'ער אידן'ס מיסל. דאך, אז א איד, אן אריסאן, פון צפת בעט אזא סומע ווי הונדערט פראנק, דארף מען אים שיקן. ראטשילד האט אים טאקע אוועקגעשיקט די הונדערט פראנק, און אין עטלאכע טעג ארום האט ער באקומען פון דעם צפת'ער אידן א בריוו, וואו ער שרייבט אים:

— איך האב באקומען די הונדערט פראנק. איך שרייב אייך דאס מיסל: "אויב איר ווילט נישט שטארבן, קומט אהער ביי צפת. דא ביי אונז איז נאך ביז היינטיקן טאג קיינמאל קיין שום גביר נישט געשטארבן.

"איך האף אז נאר אין נכון וועלן מיר זיך דא זעען מיט אייך. איר וועט דאס אוואדע טאן; ווייל לויט'ן פנים אייער; ווייזט איר אויס צו זיין א איד ניט קיין נאר".

* * *

שוין נישט קיין קוריאז, נאר א נאנץ ערנסט זאך:

איינער פון די גרויסע חלומות פון באראן ראטשילד איז אפקויפן פון די אראבישע הענט דעם "כותל מערבי" מיט אלע הייזער און פלעצער, וואס ארום אים. מיט פערציק יאר צוריק האט מען פארלאנגט דערפאר דריי פערטל מיליאן גאלד־פראנק און ראטשילד וואלט גא־טילאך די סומע געגעבן, נאר די טער־קייט רעגירונג האט די מראנטאציע נישט דערלאזט.

וועגן דעם וועלט-קאנגרעס פאר דעם ארבעטנדיקן ארץ-ישראל *)

פון ב. זארעצקי

סוף סעפטעמבער איז אין בערלין אפ־געהאלטן געווארן דער וועלט־קאנגרעס פארן ארבעטנדיקן ארץ־ישראל. דער קאנ־גרעס איז פארגרופן געווארן פון דער אי־דישער אלגעמיינער ארבעטער אראניזא־ציע אין ארץ־ישראל, די "הסתדרות".

די רעוואלוציאנערע פועלי־ציון באוועג־גונג, באארבעטנדיק ארץ־ישראל פאר א פלאץ פון ארבעט און קאמף אין ניט פאר אן עניין פאר נאציאנאלע טרוימער און יחידים ראמאנטיקער האבן שוין לאנג געזוכט דעם וועג און די מעגלאכ־קייטן ווי אזוי צונויפבינדן די אלוועלט־לאכע אידישע ארבעטערשאפט אין אין געמיינזאמן קלאסן־פראנט בכלל און אויפן ארץ־ישראל בעבים בפרט. דערפאר האט זיך דורך אירע פארטרעטער (לינקע פועלי־ציון) אין ארץ־ישראל ניט איינ־מאל אויפגעפאדערט די "הסתדרות" זי זאל אקטיוו צושטיין צו אט דעם נעדאנק. די הסתדרות פירער האבן אבער ארויס־געוויזן א קנאפן אינטערעס צו דעם. א וועלט־קאנגרעס וואלט געמיינט נעבן דעם אידישן ארבעטער פון "גלות" א ווארב, א דעה, אין די פירונגען פון דער "הס־תדרות"; עס וואלט געמיינט א גאנץ שארפע קריטיק פון די רעוואלוציאנערע עלעמענטן אין דער פועלי־ציון באוועגונג בנוגע איר ארץ־ישראל פאליטיק אויף דעם גאנצן פראנט; עס וואלט געמיינט דערייבער א טויט־קלאפ דער אידעאלא־גיע פון "בלויז געלט געבן, אבער ניט אריינמישן זיך אין דעם אינערלאכן לע־בן פון דער ארץ־ישראל'דיקער ארבע־טערשאפט"; עס וואלט דערייבער געמיינט א טויט קלאפ דער אידעאלאגיע פון א"י אינבערן־גלות". אבער, ווען די פאלי־טישע לאגע אין ארץ־ישראל איז א דאנק די לעצטע אוונטס געשעענישן און דעם רעפארט פון דער שאו קאמיסיע געווען ערטסט, האט די הסתדרות פירערשאפט גענומען אויף זיך די איניציאטיווע אזא קאנגרעס צוזוגרופן.

איז דאך פאר אלעמען א פארשטענדלאכע זאך, אז אויף אזא וועלט־קאנגרעס פארן ארבעטנדיקן ארץ־ישראל, דארפן זיין פאר טראטן אלע אידישע ארבעטער ארגאניז־אציעס, וועלכע אנערקענען דעם פאלעס־טיניזם, און אז א פארטרעטערשאפט דארף און מוז זיין דורכאויס א געוויילטע און ניט פון אויבן באשטימטע. איז עס אבער אין דער ווירקלאכקייט געווען גאנץ אנ־דערש. פאלעסטינע און אמעריקע האבן קיין וואלן ניט געהאט. זייערע פארשטיי־ער זיינען געווען פון אויבן באשטימט. בלויז אין פוילן, ליטע און אין שלאכע קלענערע אידישע קבוצים אין מערב אי־ראפע זיינען וואלן פארגעקומען. אין פוילן האבן געמוזט זיין וואלן, ווייל אנ־דערש וואלטן די פוילישע פועלי־ציון פאר טיי (און וועגן מען רעדט וועגן דער פוי־לישער פועלי־ציון פארטיי מיינט מען בלויז די לינקע, ווייל די רעכטע זיינען דארט א פאליטישער גול) צו דעם קאנ־גרעס ניט געגאנגען, און דורך דעם וואלט די פוילישע אידישע ארבעטערשאפט ניט געווען פארטראטן.

ווי זיינען די וואלן פארגעקומען, און וואס איז געווען דער רעזולטאט? די וואלן אין פוילן זיינען אזוי סקאנדיעלען דורכגעפירט געווארן, אז מען האט בפיי־רוש אוממעגלאך געמאכט טויזנטער אר־בעטער אפצוגעבן זייערע שטימען. די וואלן זיינען דורכגעפירט געווארן דורכן

*) באמערקונג פון רעדאקציע: מיר פארעפנטלאכן דעם דאזיקן ארטיקל ווי אן אויסדרוק פונ'ם לינקן פוג"צ שטאנד־פונקט, ניט נעמענדיק קיין אחריות פאר די אנגעגעבענע פאקטן און געמאכטע הנחות.

צענטראלן קאנגרעס קאמיטעט אין פוילן באשטימט פון אויבן דער קאמיטעט האט אראנזשירט, אז די וואלן זאלן פארקומען אין א וואכן טאג און פאר יום־טוב, ווען די אראבער אבער דעקסיטעט שפעט אין דער נאכט. דאס האט דער־מעגלאכט די באלעבאטישע זינדלאך צו שטימען אבער ניט די מאסן ארבעטער אין א גאנצער רייע ערטער, ווי לכשל ברסיק, זיינען די וואלן אינגאנצן אויפ־גערינג געווען. ארבעטער וועלכע זיינען געקומען מיט א צווייענדיקן צעטל (זע וועגן דעם ווייטער), האבן זייער נאמען ניט געפונען אויפן וואל־ליסט. פון א סך ערטער האט מען אריינגעשיקט בעפעלש־טע פראטאקאלן, אלס ביישפיל קען דיר נען א קליין דערפל גראבאוויעץ. לעבן בעלם. פון דארטן האט מען אריינגע־שיקט 230 שטימען פאר דער ליסטע נומער 1 פון דער רעכטע. אין א סך ארויס אז אין גראבאוויעץ זיינען נישט קיין 230 אידישע איינוואוינער, ווען מען זאל אפילו אריינרעכענען די זוינ־קינ־דער. די רעכטע פועלי־ציון האבן זיך פארארייניקט מיטן "החלוץ", "על השמר" (א ריין ציוניסטישע אגראניזאציע, ווע־מעס צ. ק. האט אויפגעפאדערט זייערע אגראניזאציעס אויסקויפן וואל־קארטן פון דער רעכטע כדי צו ראטעווען זיי פון דער ליינקער געפאר)"פרייע יוגנט"), דת עבודה (דער ארבעטער פליגל פון דער מזרחי, אין התאחדות (צעירי ציון). אין נאך דעם אלעמען האבן די לינקע פועלי־ציון באקומען 17,000 שטימען אויסער מזרח גאליציע, קענן די דריי־סיק טויזנט שטימען פון די רעכטע.

נאך פאר די וואלן האבן די הסתדר־רות פירער חשק געהאט פארצוימען דעם וועג פאר פועלי־ציון צום קאנגרעס. מען האט געווארלט די אראבער אין אנבינדן מיט דעקלעראציע. וואס פאסט זיך, אמת, זייער גוט צום נייסט און די השגות פון די רעכטע. אבער ווען שטיים אין א שארפער סתירה צו דער ליניע פון פוע־לי־ציון ("פראנט קענן פראנט" פון מ. ערעס). אויסער דעם איז דיעקלעראציע געווען א צוויי שפראכיקע — אידיש און העב. די הסתדרות האט אויף אזא וועג געווארלט ארויפצוזינגען איר גלות שפראכיקייט אויף די, וועלכע אנערקענען בלויז אידיש פאר דער שפראך פון די ארבעטער און ארבעטערדיקע מאס־סען. זי האט אויף דעם וועג געווארלט באקומען די צושטימונג פון די אידישע ארבעטער אין פוילן פאר העבריאיש אין ארץ־ישראל. די פועלי־ציון שפרטיי האט זיך אפגעזאגט גיין צו די וואלן אוונטער דער רעכטע אבער ווען זי האט פארגעשלאגן אין דער אנדערער אויפגעגעבן אויר איינגעגעבן דעקלע־ראציע, אירע איינגעגעבן פרינציפן דער־קלערונגען, און נאר אונטער דער דעקלע־ראציע וועט זי גיין צו די וואלן. אין דער לעצטער מינוט, א חודש פאר די וואלן האבן די הסתדרות פון אויבן־כל־סוף מסכים געווען, אז די אפיציעלע דעקלע־ראציע קען בשום אופן ניט פארפליכטן די פועלי־ציון און זיי האבן דאס רעכטן צו גיין מיט אן איינגעגעבן פלאטפארם. די הסכמה איז אבער געגעבן געווארן מיטן תנאי אז די דעקלעראציע פון די פועלי־ציון זאל ניט גיין באזונדער, נאר זאל גיין צוזאמען מיט דער אפיציעלער דעקלעראציע. דאס האט פארארזאכט א טייסע דיסקוסיע צווישן די פועלי־ציון און ערשט צוויי וואכן פאר דעם קאנ־גרעס האט מען זיך געגענומען צו דער אר־בעט.

פון די צוויי פלאטפארמען קען מען בולט ארויסזעען יענע שייד־לינינע וואס גרענעצט הארט אפ צוויי שיטות אין דער ארבעטער באוועגונג. איין שיטה איז פונם סאציאל שאוויניזם. וועלכער זוכט דאס דעם ארבעטער אן אנשפאר אן בונד מיט די בורזשואזיע, אין פארבוי־גען דיזעלבסטשטענדיקייט, די צילן און אינטערעסן פונם ארבעטער לטובת דיאנ־טערעסן פונם מכלומרשטן "גאנצן פאלק", וואס דאס מיינט ווידער דיאינ־טערעסן פון דער בורזשואזיע, וועלכע רע־גירט מיט גוואלט אויבערן פאלק, די צוויי־טע איז די שטיה פונם רעוואלוציאנערן מארקסיזם, וואס בליט די ארבעטער צור־קונפט אויף קאמף מיט דער הערשנדער בורזשואזיע פונם אויף פאליטישער אויפגעגעבן אויפן יסוד פון קאאפעראטיווער אליינ־ארבעט אין דארף און אין שטאט.

ב) קאמף פאר די אינטערעסן פון דער ארבעטערשאפט אין דער קאלאניזא־ציע.

וואס איז דער נאציאנאלער קאפי־טאל? דאס איז דער "נאציאנאל פאנד". ווער פארוואלטעט מיט אים? די ציוניס־טישע בורזשואזיע. וואס איז איר כונה דערביי? צונרייטן דעם באדן, באזעצן אירן אויף ערד, צובינדן זיי צום לאנד, אויסבריטערן אזוי ארום די אויפגאבס־פייאיקייט פונם לאנד און מאכן א וואר־ע פארן הארנל און דער אינדוסטריע. דער פריוואטער קאפיטאל וויל זיך מיט דעם ניט פארנעמען. עס זיינען ניטא קיין רוחים. טוט עס פאר אים דאס רעכט צו גיין מיט אן איינגעגעבן פלאטפארם. די הסכמה איז אבער געגעבן געווארן מיטן תנאי אז די דעקלעראציע ארבעטער פארבינדן מיט אים? זיכער ניט! פארבונדן זיך מיט אים מיינט זיך אים אונטערוואר־פן, מיינט זיין זיינער אין אינטסרי־מענט. וואס דארף דער ארבעטער זאך? ער דארף קעמפן פאר די אינטערעסן פון דער ארבעטערשאפט אין דער קאלאני־זאציע.

3. א) אויסלייזונג פונם באדן אין רשות פונם נאציאנאל פאנד.

ב) קאמף פאר אויבערגעבן אין רשות פון די אלע ארבעטנדע. וועלכע ווילן אריבערגיין צו לאנדווירטשאפט, אלע פרייע און נישט באארבעטע באדנס אין ארץ־ישראל.

די רעכטע האלטן דעם נאציאנאל פאנד פאר א שיער ניט סאציאליסטישן אויפ־טו, ער קויפט דאך אויס דעם באדן און ניט עס אויבער אין רשות פון "פאלק". איז טאקע די נאציאנאליזירונג פון באדן א פארזיכערונג קענן עקספלואטאציע? ניין, דער נאציאנאליזירטער באדן שטערט לחלוטין נישט, אז אויף אים זאלן אויס־וואקסן פאבריקן, וואס עקספלואטירן די ארבעטער, און אז הויז־איינגטמער זאלן אויפן זעלבן באדן בינדן די הויז פון דאס לאקאטארן. אין א קאפיטאליסטישער אר־לענונג, ווער האט די מאכט פון דער נאציאנאליזירטן באדן? דער הערשנדע מאכט. ווען קאן אזא באדן האבן א סאר־ציאליסטישע באדייטונג? נאר דאן, ווען די מאכט אויבער אים, ווי אויבער דער פראדוקציע בכלל, נעהערט נישט דער בורזשואזיע, נאר דער ארבעטערשאפט. צו וועלכער ארבעטערשאפט, בלויז צו דער אידישער, ניין, צו דער אידישער נאר אראבישער ארבעטערשאפט. רופט דע־ריבער די פועלי־ציון צום קאמף פאר אי־ברגרענג אין רשות פון די אלע ארבעטנ־דע, וועלכע ווילן איבערגיין צו לאנד־ווירטשאפט, אלע פרייע אין נישט באאר־בעטע באדנס אין ארץ־ישראל, אז דאס מיינט, אז דער באדן וואס געהערט צו פעלאכן און ווערט דורך זיי באארבעט מער נישט אנגעריכט ווערן, אפילו ווען מען זאל זיי דערפאר באצאלן מיט געלט.

4. א) אידישע ארגאניזירטע ארבעט און אלע אידישע ארבעטער אין לאנד.

ב) געמיינזאמע ארגאניזירונג פון אינטערנאציאנאלע ארבעטער ארגאניזא־ציע.

שוין יארן אז די פועלי־ציון האבן גע־האמערט אויף דעם פונקט, אנגעוויזן ווי וויכטיק עס איז צו ארגאניזירן דעם אראבישן ארבעטער און דער דערהויבן אים עקאנאמיש און קולטורעל. ערשט איצט האט מען זיך וועגן דעם דערמאנט, און האט מען זיך געגענומען, אדער מען וויל זיך ערשט נעמען צו דעם, דערט מען וועגן "נאציאנאלע אוטאנאמע סעקציעס". ניט פארבינדן ביידע ארבע־טערשאפטן, נאר אפשטויסן זיי איינער פונם אנדערן. ניט שאפן קיין געמיינזא־מען קלאסן פראנט, נאר צוויי באזונדע־רע נאציאנאלע פראנטן, וואס מיינט דאס? דאס מיינט שטויסן די אראבי־שע ארבעטער אין די ארעמס פון זייע־רע שאוויניסטישע פירער, וועלכע טרעטן ארויס קעגן אידן, קעגן אידישער איינ־וואנדערונג און קעגן דער הסתדרות, וועל־כע וויינען אז די אראבישע ארבעטער אויף דער אידישער נאציאנאלער איינקייט און פארדערן פון זיי דאס זעלבע. די פועלי־ציון פארדערן "געמיינזאמע ארגאניזירונג פון די אידישע און אראבישע ארבעטער אין איין אינטערנאציאנאלער ארגאניזא־ציע", נישט צוויי אינטערנאציאנאלע הסתדרות'ן, נאר איין הסתדרות, וואס זאל אריינגעמען אלע ארבעטער מיט גליי־כע רעכט און גלייכע פליכטן.

9. א) פארזיכערן די בירגערלאכע רעכטן פון די ארבעטער און פאלקס־מאסן אין אלע אינסטיטוציעס פונם ישוב און פון דער רעגירונג.

ב) קאמף קעגן ענגלישן אימפערי־אליזם און דיפאליטיק, קעגן די אראב־ישע פעאראלן און קעגן דעם אידישן בירגערלאכן פראנט; קאמף קעגן אלע

(שלוס אויף זייט 3)

— 1 —

א משה'לע מיט א משוחה פון ארץ-ישראל, וואס האט געהאט "לאנגע" הענט

ר' נפתלי חנה'לעס, א באקאנטער משו־לח און שנאדער פון ארץ־ישראל, פלעגט ער זיך אויפפירן מעשה גוטער־איד, געפראוועט טיש און גענומען פר־יונות".

באראן עדמונד ראטשילד האט געהערט פון דעם דאזיקן "וואונדער ראבי" פ